

3. Бим И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе / Бим И.Л. – М. : Просвещение, 1988. – 124 с.
4. Пассов Е.И. Урок иностранного языка в школе / Пассов Е.И. – Минск : Народная освіта, 1982. – 256 с.

REFERENCES

1. Arutynov A.R. Komunikativno intensivniy uchebniy kurs RKI dlya zadanogo kontingenta uchashihcya: metodicheskoe posobie / A.R. Arutynov – RYZR – 1981. – №2. – P. 56 – 62.
2. Arutynov A.R. Protokol analiza i ocenki uroka / Arutynov A.R., Trushina L.B. // Didaktika – 1975. – P. 185 – 251.
3. Bim I. L. Teoria i praktika obuchenia nemeckomu yazyku v sredney shkole. / Bim I.L. – M. : Prosvechenie, 1988. – 124 p.
4. Passov E.I. Urok inostranogo yazyka v shkole / Passov E.I. – Minsk : Narodnaya osvita, 1982. – 256 p.

УДК: 378.147:811.1

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ТА ЇЇ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Костенко О.В., викладач

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

alena-kostenko-00@mail.ru

Стаття присвячена формуванню у студентів умінь організації пізнавальної діяльності, методиці організації самостійної роботи студентів на рівні навчальної дисципліни. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність студентів – це перший крок до творчої роботи особистості. Уміти навчати – означає вміти організувати засвоєння знань, свою розумову діяльність, що забезпечує сприйняття, усвідомлення, готовність до пошуку необхідного рішення не тільки на уроках філології, але і упродовж усього життя.

Ключові слова: самостійна робота студентів, організація пізнавальної діяльності, особистісно-орієнтоване навчання, інформаційно-методичне забезпечення, індивідуалізація навчальних програм.

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ И ЕЕ ИНФОРМАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Костенко А.В.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, Запорожье, Украина

alena-kostenko-00@mail.ru

Статья посвящена формированию у студентов умений организации познавательной деятельности, методике организации самостоятельной работы студентов на уровне учебной дисциплины. Самостоятельная учебно-познавательная деятельность студентов – это первый шаг к творческой работе личности. Уметь обучать означает уметь организовывать усвоение знаний, свою умственную деятельность, которая обеспечивает восприятие, понимание, готовность к поиску необходимого решения не только на уроках филологии, но и на протяжении всей жизни.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, организация познавательной деятельности, лично-ориентированное обучение, информационно-методическое обеспечение, индивидуализация учебных программ.

STUDENTS' INDIVIDUAL WORK AS THE COMPONENT OF THE INDIVIDUAL ORIENTED EDUCATION AND ITS INFORMATIONAL METHODIC FACILITIES IN THE FOREIGN LANGUAGE STUDYING

Kostenko A.V.

Zaporizhzhya National University, Zhukovskogo str. 66, Zaporizhzhya, Ukraine

alena-kostenko-00@mail.ru

The article deals with the formation of the students' cognitive activity organization's skills and the students' individual work organization's system as the academic discipline.

Individual educational cognitive activity of the students is the first step toward the creative work of the person.

To teach means to be able to organize one's knowledge mastering and intellectual activity, which enable the apprehension, the realizing and useful decision searching both during the philological classes and all life long.

Didactic complex for foreign language teaching is to combine conventional, traditional methods with programmed instruction. This creates such a learning situation where students are mostly independently carries out awareness, strengthening and revitalization of language material, and the formation of speech skills and is under the direct supervision of an instructor.

Extension of the traditional arsenal of ways, means, methods of independent work due to the wide application of information technology education, in particular, the involvement of computer technology should contribute to the improvement of the educational process in high school.

Programmable didactic systems are designed to ensure the improvement and formation of language, professional and general cultural competence of specialists - graduates of language high schools and language faculties. These programmable systems must comply with the following didactic - methodological requirements of programmed instruction as orientation and training opportunities of students with different levels of performance; distribution submitting a new foreign language material, depending on the degree of success; gradual acquisition of information about the effects of the activities; emphasis on independent work.

Key words: students' individual work, cognitive activity organization, the individual oriented education, informational methodic facilities, individualization of the educational tasks.

Самостійна робота студентів, методика її організації на рівні навчальної дисципліни безпосередньо пов'язані з активізацією пізнавальної діяльності. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність студентів – це перший крок до творчої роботи особистості.

Формування у студентів умінь організації пізнавальної діяльності треба розглядати як складову одного з компонентів змісту освіти – способів діяльності. Уміти навчати – означає вміти організувати засвоєння знань, свою розумову діяльність, що забезпечує сприйняття, усвідомлення, готовність до пошуку необхідного рішення не тільки на уроках філології, але і впродовж всього життя. Це справжнє мистецтво та важлива характеристика розвиненої особистості. Завдання викладача в цьому процесі – допомогти студентам вчитися самостійно, створити оптимальні умови для самостійної, творчої роботи та активізувати її.

К.Д. Ушинський визначив гарним те навчання, при якому діти навчаються самі, а вчитель організовує і спрямовує їхню навчальну діяльність.

Діяльність викладача в організації самостійної роботи студентів в умовах особистісно-орієнтованого підходу має включати такі напрямки:

- розробку системи нових завдань з предмета різних рівнів складності;
- індивідуалізацію навчальних завдань для виділення типологічних груп;
- зміну рівнів складності навчальних завдань для студентів різних типологічних груп для того, щоб ступінь самостійності у процесі їх виконання постійно зростає;
- створення позитивного емоційного фону навчального заняття;
- співвіднесеність оптимальних поєднань фронтальної, групової та індивідуальної форм роботи з урахуванням специфічних відмінностей кожної з типологічних груп;
- надання викладачем консультативної допомоги, залежно від індивідуальних особливостей студентів і рівня складності індивідуального завдання;

- регулювання частоти і глибини контролю за продуктивністю виконання самостійної роботи.

У цьому плані доцільним є дотримання алгоритму самостійної роботи: постановка мети – виявлення вихідних даних, їх аналіз – вибір способу досягнення мети, виконання дії проведення самоконтролю – коригування способу досягнення мети – коригування виконання дії. На нашу думку, виконання самостійної роботи за таким алгоритмом сприятиме розвитку розумових здібностей студента – і за таких умов викладачеві можна по-справжньому керувати формуванням спеціаліста. Крім того, систематична самостійна робота необхідна не лише в професійному, а також у виховному плані: джерела працьовитості, наполегливості, волі - саме в самостійній роботі.

У педагогічній науці немає єдиного підходу до класифікації методів самоосвітньої діяльності через багатогранність цього поняття. Проте, залежно від джерела засвоєння та відтворення інформації, можна виділити такі групи методів:

1. Методи самостійної навчальної діяльності: конспектування, складання плану, тез, анотацій до книги, статті, складання узагальненого огляду літератури, рецензування статей, складання рефератів, звітів, доповідей.
2. Методи читання літератури: попередній перегляд літератури, наскрізне читання, змішане та суцільне читання.
3. Методи практичної самоосвітньої діяльності: виконання практичних завдань, розв'язування задач, самостійна робота та проведення дослідів у лабораторіях, кабінетах, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Ефективність самостійної роботи зростає завдяки використанню в процесі навчання у вищому навчальному закладі всього комплексу вищеозначених методів та від частоти і глибини корекцій з боку викладачів. Продуктивність самостійної роботи студентів визначається також позитивним емоційним ставленням їх до навчальної діяльності.

Самостійна робота – один із обов'язкових видів навчально-пізнавальної діяльності студентів, що виконує функції, серед яких важливе значення мають:

- навчальна, яка полягає в опрацюванні першоджерел, що сприяє більш глибокому осмисленню вже засвоєної суми знань;
- пізнавальна, призначення якої в опануванні новою сумою знань, розширенні меж світогляду;
- коригуюча, що передбачає осмислення новітніх теорій, концепцій, категорій, підходів до визначення сутності відомих понять, напрямків розвитку науки тощо;
- стимулююча, сутність якої полягає у такій організації самостійної роботи, коли студент отримує задоволення від результатів пізнавальної діяльності;
- виховна, що направлена на формування таких якостей, як воля, цілеспрямованість, відповідальність, дисциплінованість;
- розвиваюча, що спрямована на розвиток самостійності, творчості, дослідницьких умінь особистості.

Самостійна робота має певні особливості, що відрізняють її від навчально-пізнавальної діяльності загалом. Вона планується викладачем, який визначає обсяг, зміст, загальні терміни здійснення; організовується ним, коли він визначає форми звітності за виконану роботу, місце та час звітування, забезпечує умови здійснення звіту. У такому розумінні самостійна робота не може бути самостійною ні на мотиваційному, ні на технологічному, ні на організаційному рівнях. Мотиви виконання кожного конкретного виду самостійної роботи

формується у студента під впливом реалізації стимулюючої функції самостійної роботи і залежать від рівня її реалізації викладачем.

Технологія виконання самостійної роботи студентом багато в чому залежить від того, наскільки він володіє методами опрацювання наукових джерел, наскільки опанував уміння конспектувати, складання тез, виписок, підготовки рефератів, що надалі стане основою для написання курсових, кваліфікаційних та дипломних робіт. Викладач також визначає вид самостійної роботи (план, тези, виписки, конспект чи реферат), яку повинен виконати студент, де і як прозвітує він про виконання завдань для самостійної роботи.

Оскільки визначене викладачем завдання студент виконує самостійно, планує свій час, місце і порядок його виконання і займається цією діяльністю самостійно, без контролю за цим процесом з боку викладача, самостійну роботу можна назвати лише частково керованою. При цьому варто наголосити, що ступінь самостійності студентів при виконанні різних видів самостійної роботи буде різним на окремих етапах їх навчання у ВНЗ і залежатиме від дидактичної, методичної, пізнавальної, розвиваючої та виховної мети.

Отже, ми можемо констатувати, що самостійна робота студентів – спланована, організаційно і методично спрямована пізнавальна діяльність, що здійснюється під керівництвом і контролем викладача за рахунок скорочення обов'язкових аудиторних занять.

У педагогічній літературі існує багато класифікацій типів і видів самостійної роботи студентів. За дидактичною метою можна виділити чотири типи самостійної роботи.

Перший тип спрямований на формування у студентів умінь виявляти в зовнішньому плані те, що від них вимагається, на основі заданого їм алгоритму діяльності та посилань на цю діяльність, які містять умови завдання. Пізнавальна діяльність студентів полягає в тому, щоб пізнати об'єкт певної галузі знань при повторному сприйманні інформації про нього або дій з ним. Як самостійну роботу цього типу найчастіше використовують домашні завдання, що передбачають опрацювання підручника, конспекту лекцій тощо; спільним для самостійних робіт першого типу є те, що у всіх завданнях повинен бути представлений спосіб виконання.

Другий тип передбачає формування знань, що дозволяють розв'язувати типові завдання, так звані знання-копії. Пізнавальна діяльність студента при цьому полягає у відтворенні і частковому реконструюванні, зміни структури і змісту засвоєної раніше навчальної інформації. Це передбачає необхідність здійснення аналізу певного об'єкта, різних шляхів виконання завдання, визначення найбільш доцільних з них або послідовного виділення логічно розташованих способів його розв'язання. До самостійних робіт такого характеру можна віднести певні етапи проведення лабораторних і практичних занять, написання курсових робіт, а також спеціально підготовлені домашні завдання з приписом алгоритмічного характеру. Характерна особливість робіт цього типу полягає в тому, що при визначенні завдання для самостійної роботи необхідно обґрунтувати мету, шляхи її розв'язання і методи досягнення [1].

Третій тип спрямований на формування у студентів знань, що є основою для розв'язання нетипових завдань. Пізнавальна діяльність студентів при виконанні таких завдань полягає в накопиченні і прояві в зовнішньому плані нового для них досвіду діяльності на базі раніше засвоєного формалізованого типу шляхом перенесення знань, умінь і навичок в інші умови діяльності. Виконання завдання цього типу передбачає пошук, формулювання і реалізацію мети та завдань розв'язання визначеної проблеми, що завжди виходять за межі минулого формалізованого досвіду і вимагають від студентів варіювання умов діяльності, розгляду раніше засвоєної навчальної інформації під новим кутом зору, використання її у нетипових ситуаціях. Самостійні роботи третього типу повинні висувати вимоги аналізу незнайомих навчальних ситуацій і генерування об'єктивно нової інформації. Типовими для самостійної роботи третього напрямку є курсові, кваліфікаційні і дипломні роботи.

Четвертий тип передбачає створення передумов для творчої діяльності студентів. Їх пізнавальна діяльність при виконанні цих робіт полягає в глибокому проникненні в сутність визначеного об'єкта, встановленні нових зв'язків і стосунків, необхідних для обґрунтування нових проблем, ідей, генерування нової інформації. Цей тип самостійних робіт реалізується, як правило, при виконанні завдань науково-дослідного характеру, включаючи курсові, кваліфікаційні і дипломні роботи [2].

Найбільш доцільною у зв'язку із завданнями вищої школи є класифікація, запропонована П.І. Підкасистим, у якій розмежовуються самостійні роботи за зразками, реконструктивно-варіативні, евристичні (частково-пошукові) і творчо дослідницькі [3]. Самостійні роботи за зразком включають розв'язання типових завдань, виконання різноманітних вправ за зразком. Вони дозволяють засвоїти матеріал, але не розвивають творчу активність. У процесі вивчення навчальних дисциплін - це роботи, пов'язані, у першу чергу, з методом спостереження. Це перший тип розумової діяльності, що ґрунтується на розпізнанні об'єкта, предмета, явища, що визначається. На цьому рівні відбувається засвоєння навчальної інформації. Конструктивно-варіативні самостійні роботи передбачають необхідність відтворення не лише функціональної характеристики знань, а й їх структури, залучення відомих знань для розв'язання інших завдань, проблем, ситуацій. Це другий тип (рівень) розумової діяльності, на якому відбувається відтворення й розуміння явищ, що вивчаються. Евристичні самостійні роботи пов'язані з розв'язанням окремих питань, проблем, окреслених на лекціях, семінарських, лабораторних, практичних заняттях. Це третій тип розумової діяльності, що передбачає функціонування уміння бачити проблему, самостійно її формулювати, розробляти план її розв'язання. Це рівень розумової діяльності, на якому здійснюється більш глибоке розуміння явищ, процесів і розпочинається творча діяльність, при створенні дослідницьких самостійних робіт (творчих завдань, курсових, кваліфікаційних, дипломних робіт). Пізнавальна діяльність цього типу набуває творчого, пошукового характеру, для її здійснення визначається система оптимального поєднання методів розв'язання проблемних ситуацій. Це четвертий рівень розумової діяльності, на якому проявляється інтелектуальний потенціал і творчі здібності студентів, реалізуються їх дослідницькі здібності.

Більшість тих, хто вступає до вищого навчального закладу, недостатньо володіє методами і прийомами, не завжди знає всі можливі засоби здійснення самостійної пізнавальної діяльності. Їм доводиться засвоювати нові елементи культури і технології розумової праці. Без навичок самостійної роботи, без стійкого прагнення постійного поповнення, оновлення й удосконалення знань у процесі самостійної роботи, навчання у вищому закладі освіти значно уповільнюється або й зовсім унеможливується. У процесі самостійної пізнавальної діяльності студент має навчитися виділяти пізнавальне завдання, добирати способи їх розв'язання, здійснення операції самоконтролю за грамотністю виконання поставлених завдань, удосконалювати методи реалізації творчих знань.

Організація самостійної роботи проходить у два етапи:

- а) початкова організація, що передбачає безпосередню участь викладача в діяльності студентів з виявленням причин появи помилок;
- б) самоорганізація, що не вимагає безпосередньої участі у процесі самостійного формування знань студентів.

В організації самостійної роботи студентів особливо важливим є правильне визначення обсягу і структури змісту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання, а також необхідне методичне забезпечення їхньої самостійної роботи. Методичне забезпечення такої праці студентів включає програму діяльності, варіативні завдання, нестандартні завдання з урахуванням індивідуальних можливостей кожної особистості. Створюючи систему самостійної роботи студентів, необхідно, по-перше, активувати навички

самостійного навчання і, по-друге, ознайомити з психофізіологічними основами розумової праці, технікою її наукової організації.

Епоха стрімкого й постійного оновлення і розвитку інформації, інтенсивного розширення міжнародних ділових, культурних зв'язків у галузі науки, техніки, економіки висуває суворі вимоги до висококваліфікованого фахівця, який повинен уміти поєднувати глибоку фахову підготовку з високим рівнем володіння іноземною мовою та комп'ютерною грамотністю. Ці вимоги взаємопов'язані, неподільні, сприяють взаємному збагаченню й удосконаленню. Але єдиною універсальною вимогою до конкурентоздатного фахівця є його вміння самостійно, творчо мислити.

Сучасна вища школа покликана забезпечити студента міцними оперативними знаннями, а також навчити його вчитися (тобто вчити себе) самостійно. Освічена людина сьогодні – це самостійна людина, яка вміє самостійно приймати рішення, самостійно досягати поставленої мети, має навички власними силами оволодівати знаннями, удосконалювати свою фахову майстерність індивідуально.

Засобом формування й розвитку такої важливої якості є **самостійна робота студентів (СРС)**. Поняття (СРС) можна розглядати в широкому й вузькому значенні. У широкому значенні – це активна пізнавальна творча діяльність студента, яка присутня (повинна бути присутньою) у будь-якому виді навчальних занять. У більш вузькому значенні – це один з видів навчальних занять, специфічною особливістю якого є відсутність викладача в момент навчальної діяльності студента.

Викладач планує і направляє, координує і контролює самостійну діяльність студентів, тобто створює умови їх навчальної діяльності, організує й активізує її, створюючи й удосконалюючи інформаційно-методичне забезпечення СРС. Іноземна мова в неможливому вузі та на неможливому факультеті є засобом підвищення освіченості, фахової компетенції студентів у межах вузької спеціалізації. Основний шлях поліпшення мовної підготовки студентів – удосконалення СРС при вивченні іноземної мови, належна організація її інформаційно-методичного забезпечення.

У процесі вивчення іноземної мови викладач повинен учить студентів працювати самостійно, прищеплювати їм навички самостійної роботи в аудиторії для подальшого використання їх в позааудиторній самостійній роботі. Завдання для позааудиторної роботи повинні включати вправи різного ступеня творчості й самостійності (відтворюючі, перетворюючі й творчі). Вони мають бути скеровані на вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, мовлення, читання, письмо) і володіти фаховою орієнтацією.

Самостійна робота може проводитися як на заняттях іноземної мови, так і поза стінами вузу, оскільки «самостійна робота студента – це специфічний вид діяльності навчання, головною метою якого є формування самостійності суб'єкта, що навчається, а формування його вмінь, знань, навичок здійснюється опосередковано через зміст і методи всіх видів навчальних занять» [4].

Як форми занять з іноземної мови виділяють: аудиторні заняття; лабораторні й факультативні заняття, що є позааудиторною навчальною роботою і становлять органічне продовження аудиторних занять; позапрограмні заняття іноземною мовою. Самостійна робота повинна бути складовою частиною кожної з перелічених форм роботи над іноземною мовою [5].

Самостійна робота, її ефективність значно залежать від підбору та поєднання дидактичних засобів. Дидактичними засобами є предмети, які, діючи на зір, слух, дотик студентів, полегшують їм безпосереднє й непряме пізнання дійсності. Вони не роблять вирішального впливу на кінцеві результати навчально-виховного процесу, але сприяють підвищенню ефективності методів навчання, збагачуючи їх [6].

Дидактичні засоби становлять складову частину організаційно-методичного забезпечення СРС. Забезпечення СРС – процес створення викладачем необхідних і достатніх умов, що сприяють задоволенню потреб студентів в інформаційних джерелах і пропозиціях.

Для організаційно-методичного забезпечення СРС викладачеві необхідно:

- скласти перелік необхідних умінь і навичок;
- розробити необхідні професійно орієнтовані задачі – завдання;
- визначити вимоги до продуктів і результатів СРС;
- скласти план робіт;
- розробити інформаційно-методичне забезпечення роботи студентів: підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації і вказівки, довідкові матеріали, таблиці, схеми, діаграми тощо;
- опублікувати все необхідне інформаційно-методичне забезпечення й видати ці матеріали студентові до початку відповідного етапу його навчальної діяльності [4].

Інформаційно-методичне забезпечення СРС – це наявність таких джерел інформації, як текстові (книги, брошури, газети, журнали), графічні матеріали (креслення, схеми, діаграми, таблиці), аудіовізуальні засоби (звукозаписи, кінофільми, відеофільми), програмні продукти. Усі ці матеріали повинні бути підібрані з урахуванням фахової орієнтації, що сприятиме розвитку емоційно–мотивованої сфери сприйняття інформаційних матеріалів, і забезпечували всі види занять.

На нашу думку, найкраще навчальний процес вивчення іноземної мови буде організований, якщо в самостійній роботі студентів будуть використані сучасні засоби навчання, включаючи традиційні дидактичні й засоби програмованого навчання. До них можна віднести програмовані або частково програмовані навчальні посібники в комплексі з навчальними й контролюючими комп'ютерними програмами, створені з урахуванням специфіки фаху студентів немовного вузу.

Інформаційно–методичні матеріали, що включають основні (випущені видавництвами і видавничими організаціями) й додаткові (створені вузами), повинні відповідати вимогам, виробленим III Всесоюзною науково–методичною конференцією, яка відбулася у Москві 22-24 листопада 1988 р., а саме:

При створенні книг керуватися тим, що підручники для вищої школи повинні відзначатися високим науково–теоретичним рівнем викладання матеріалу, вмещувати необхідний довідковий апарат, орієнтований на підвищення ефективності СРС.

Забезпечити доступність і практичну скерованість викладу навчального матеріалу в книгах, тісні міжпредметні зв'язки, послідовність і зв'язаність змісту вузівських підручників та посібників з книгами для інших рівнів освіти.

Посилити увагу до питань створення професійно орієнтованих підручників із загальнонаукових та загальнотехнічних дисциплін з урахуванням необхідності застосування ЕОМ.

Ознаки, що відрізняють програмоване навчання іноземної мови від непрограмованого, такі:

- наявність чітко сформульованої, що піддається виміру, мети навчальної роботи й алгоритму досягнення цієї мети;
- розчленованість навчальної роботи на кроки, пов'язані з відповідними дозами інформації, що забезпечують здійснення кроку;

- завершення кроку самоперевіркою, результати якої дають можливість аналізувати, наскільки крок успішний, і подача студентові достатньо ефективного засобу для цієї самоперевірки, а якщо потрібно, то й відповідний коригуючий вплив;
- використання автоматичних і напівавтоматичних навчальних обладнань: при цьому друковані програмовані посібники, що реалізуються без допомоги будь-яких технічних засобів, і програмовані звукозаписи також розглядаються як навчальне обладнання;
- індивідуалізація навчання [7].

Дидактичний комплекс з навчання іноземної мови повинен поєднати загальноприйняті, традиційні методи з методами програмованого навчання. Завдяки цьому створюється така навчальна ситуація, коли студент переважно самостійно проводить ознайомлення, закріплення й активізацію мовного матеріалу, а формування мовних навичок і умінь здійснюється під безпосереднім керівництвом викладача.

Розширення традиційного арсеналу способів, засобів, прийомів самостійної роботи за рахунок широкого застосування інформаційних технологій навчання, зокрема, залучення комп'ютерних технологій повинно сприяти вдосконаленню навчального процесу у вищій школі. Використання комп'ютерних навчальних програм у самостійній роботі при оволодінні іноземною мовою студентами немовних вузів та немовних факультетів є поліфункціональним.

Впровадження комп'ютера покликане створити умови для вироблення навичок й умінь працювати самостійно (це впливає зі специфіки роботи з комп'ютерними програмами); дає можливість здійснити диференційований та індивідуальний підхід як у виборі матеріалу, так і в темпах роботи окремих студентів; сприяє розширенню та поглибленню знань з фаху (інформаційні можливості комп'ютерної мережі необмежені): ставить студента перед необхідністю глибоких знань іноземної мови, без чого неможливе одержання професійно орієнтованої інформації. Цим використання комп'ютерних програм у самостійній роботі при вивченні іноземної мови студентами немовних вузів та немовних факультетів виявляє знання іноземної мови і знання з фаху як взаємонеобхідні й достатні умови як для вдосконалення мовної підготовки, так і для професійного зростання. Ці процеси відбуваються паралельно. Має місце взаємопроникнення і взаємовдосконалення дисциплін.

Самостійна робота, у якій використовуються сучасні дидактичні засоби, може і повинна забезпечити:

- формування самостійності студента;
- забезпечення контролю дій студента;
- інформування студентів про рівень досягнення цілей;
- визначення вимог до результатів діяльності студента;
- створення зовнішніх і внутрішніх умов діяльності;
- урахування індивідуальних особливостей кожного студента;
- надання студентові можливостей планування своїх дій;
- забезпечення студентові можливостей коригувати свої дії.

Отже, програмовані дидактичні комплекси покликані забезпечити взаємовдосконалення і формування мовної, фахової, загальнокультурної компетенції спеціалістів – випускників немовних вузів та немовних факультетів. Ці програмовані комплекси повинні відповідати таким дидактико–методичним вимогам програмованого навчання:

- орієнтованості і можливості навчання студентів з різним рівнем успішності;
- розподілу подачі нового іншомовного матеріалу, залежно від ступеня успішності;

- поетапному одержанню інформації про наслідки діяльності;
- акцентів на самостійну роботу.

Такі дидактичні комплекси повинні сприяти активізації і ефективності самостійної роботи і покликані створити умови для:

- вдосконалення мовної підготовки випускників немовних вузів та немовних факультетів;
- формування навичок і вмінь самостійної роботи майбутнього кваліфікованого фахівця;
- вироблення такої важливої якості особистості, як самостійність;
- розширення і поглиблення знань з фаху;
- підвищення комп'ютерної грамотності.

Отже, самостійна робота – одна з важливих і актуальних проблем сучасної дидактики, яка сприяє розвитку самоорганізації студента.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лернер І.Я. Дидактичні основи навчання : навч. посібник / І.Я. Лернер. – М. : Педагогіка, 1981. – 185 с.
2. Луценко В.В. Організація самостійної роботи студентів в умовах особистісно-орієнтованого навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Вікторія Вікторівна Луценко ; Харк. держ. пед. унів. ім. Г.С. Сковороди. – Х. , 2002. – 24 с.
3. Кучерявий О.Г. Теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – методика професійної освіти / Олександр Григорович Кучерявий; Ін-т пед. і псих. проф. осв. акад. пед. наук України. – К. , 2003. – 22 с.
4. Козаков В.А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно – методическое обеспечение : учебн. пособие / В.А. Козаков – К. : Вища школа, 1990. – С. 15.
5. Ляховицкий М.В. Методика преподавания иностранных языков : учебн. пособие для филол. фак. вузов / М.В. Ляховицкий – М. : Высшая школа, 1981. – С. 75.
6. Куписевич Ч. Основы общей дидактики / Ч. Куписевич – М. : Высшая школа, 1986. – С. 96.
7. Салистра И. Д. Вопросы программирования в учебном процессе по иностранному языку : учебн. пособие. / И. Д. Салистра – М. : Высшая школа, 1977. – 322 с.
8. Шайдур І.А. Організація самостійної роботи студентів педагогічних університетів на основі індивідуального орієнтованого підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Ірина Анатоліївна Шайдур; Інст. пед. та псих. проф. освіти акад. пед. наук України. – К. , 2003. – 22 с.

REFERENCES

1. Lerner, I.Ja. Dydaktychni osnovy navchannja : navch. posibnyk / I.Ja. Lerner. – M. : Pedagogika, 1981. – 185 p.
2. Lucenko, V.V. Organizacija samostijnoi' roboty studentiv v umovah osobystisno-orijentovanogo navchannja : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 – teorija i metodyka profesijnoi' osvity / Viktorija Viktorivna Lucenko ; Hark. derzh. ped. univ. im. G.S. Skovorody. – H. , 2002. – 24 p.
3. Kucherjavuj, O.G. Teoretychni i metodychni osnovy organizacii' profesijnogo samovyhovannja majbutnih vyhovateliv doshkil'nyh zakladiv i vchyteliv pochatkovyh klasiv : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 – metodyka profesijnoi' osvity / Oleksandr Grygorovych Kucherjavuj; In-t ped. i psyh. prof. osv. akad. ped. nauk Ukrai'ny. – K. , 2003. – 22 p.

4. Kozakov V.A. Samostojatel'naja rabota studentov i ee informacionno – metodicheskoe obespechenie : uchebn. posobie / V.A. Kozakov – K. : Vishha shkola, 1990. – P. 15.
5. Ljahovickij M.V. Metodika prepodavaniya inostrannyh jazykov : uchebn. posobie dlja filol. fak. vuzov / M.V. Ljahovickij – M. : Vysshaja shkola, 1981. – P. 75.
6. Kupisevich Ch. Osnovy obshhej didaktiki / Ch. Kupisevich – M. : Vysshaja shkola, 1986. – P. 96.
7. Salistra I. D. Voprosy programmirovaniya v uchebnom processe po inostrannomu jazyku : uchebn. posobie. / I. D. Salistra – M. : Vysshaja shkola, 1977. – 322 p.
8. Shajdur I.A. Organizacija samostijnoi' roboty studentiv pedagogichnyh universitetiv na osnovi individual'nogo orijentovanogo pidhodu : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 – teorija i metodyka profesijnoi' osvity / Iryna Anatolii'vna Shajdur; Inst. ped. ta psyh. prof. osvity akad. ped. nauk Ukrai'ny. – K. , 2003. – 22 p.

УДК 378.147:004:801

ІНТЕНСИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Маковецька Н.В., д.пед.н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна

znudekanat@rambler.ru

У статті висловлюється думка про те, що система традиційної підготовки фахівців туристичної галузі сьогодні завершує період розвитку, вступаючи в інноваційний цикл; реалізація цього напрямку передбачає, зокрема, активне застосування інтенсивних технологій навчання. Визначено умови ефективного застосування інтенсивних технологій, а також окремі аспекти організації викладачем групової роботи студентів. Доведено, що групова робота розпочинається з групоутворення, яке у своєму розвитку проходить чотири етапи. Обґрунтовано думку щодо структури заняття, яке передбачає застосування інтенсивних технологій. Зазначено, що однією з умов успішної реалізації інтенсивних технологій є організація ігрового поля. Охарактеризовано компетентності, наявність яких забезпечує викладачеві успішне застосування інтенсивних технологій під час підготовки фахівців туристичної галузі.

Ключові слова: інтенсивні технології, фахівці туристичної галузі, діяльнісне навчання, групоутворення, ігрове поле, компетентності викладача.

ІНТЕНСИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК СРЕДСТВО РЕАЛИЗАЦИИ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЫ

Маковецька Н.В.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, Запорожье, Украина

znudekanat@rambler.ru

В статье высказывается мысль о том, что система традиционной подготовки специалистов туристической сферы сегодня завершает цикл развития, вступая в инновационный цикл; реализация этого направления предполагает, в частности, активное использование интенсивных технологий обучения. Определены условия эффективного использования интенсивных технологий, а также отдельные аспекты организации преподавателем групповой работы студентов. Доказано, что групповая работа начинается с группообразования, которое в своем развитии проходит четыре этапа. Обоснована мысль относительно структуры занятия, которое предполагает использование интенсивных технологий. Отмечено, что одним из условий успешной реализации интенсивных технологий является организация игрового поля. Охарактеризованы компетентности, наличие которых обеспечивает преподавателю успешное использование интенсивных технологий во время подготовки специалистов туристической сферы.

Ключевые слова: интенсивные технологии, специалисты туристической сферы, деятельностное обучение, группообразование, игровое поле, компетентности преподавателя.